

፩.፩.፩. አመልካች ቅጽል /Demonstrative Adjective/

አመልካች ቅጽል የምንለው አመልካቹ የሚያገሉትን ስም ቀድሞ በመግባት የሚያገሉትን ስምም በግልጽ ሲያስቀምጥ ነው።

አመልካች ተውላጦ ስም።

ምሳሌ:- ይኸ ልጅ መጣ። ዝንቱ ወልድ መጽሐ

እነዚያ ነገሥት ወደ ቤተ መንግሥት ሼዱ።

ውእቶሙ ነገሥት ሐሩ ኀበ ቤተ መንግሥት።

እነዚኸ ሰዎች ወደ ደብረ ክርቤ ሼዱ።

እሱ ሰብእ ሐሩ ኀበ ደብረ ክርቤ።

ማስታወሻ:- አብዛኛውን ጊዜ ተግባራዊነት ያለው አካሄድ ግን አመልካች ቅጽል መኾኑን ለመገንዘብ ይሞክሩ።

ተጨማሪ ምሳሌ:-

ይእቲ ብእሲት ሐረት ኀበ ቀራንዮ

/ያቺ ሴትዮ ወደ ቀራንዮ ሼደች/

ዝንቱ ወልድ ኀያል ውእቱ

ይኸ ልጅ ኀያል ነው

ዝንቱ መስቀል ቤዛነ፣ መድኃኒትነ

ይኸ መስቀል ቤዛችን፣ መድኃኒታችን ነው

እማንቱ አንስት ሰገዳ ለእግዚአብሔር አምላክ

ኢትዮጵያ

እነዚያ ሴቶች ለኢትዮጵያ አምላክ

ለእግዚአብሔር ሰገዱ

ዛቲ ወለት እኅትዮ ይእቲ

ይቺ ልጅ እጎቴ ናት

ዝ ኀብስት ሥጋ ክርስቶስ ውእቱ

ይኸ ኀብስት የክርስቶስ ሥጋ ነው

ዐቢይ ውእቱ ዝ ነገር

ይኸ ነገር ታላቅ ነው

ዝንቱ ረድእ አኮ ትጉኅ

ይኸ ተማሪ ትጉኅ አይደለም

ውእቱ እግዚአብሔር ይረድእን በዝንቱ

በዚኸም የሚረዳን እሱ እግዚአብሔር ነው

ለሱ እግዚአብሔር በዚህ ይረዳናል/ ፪ኛቆሮ.፭፥፭

ከመ እንትሙኒ ኢትፋትው እኩዋ በከመ ፈተው እሙንተ

እነዚያ /እሙንቱ/ ክፉ እንደ ወደዱ እናንተም ክፉ አትውደዱ

ከመዝ ይቤ መጽሐፍ። ይቤ = አለ መጽሐፍ እንዲህ ብሏል

ወንድህ ዝኩ ሕገ ኃጢአት ዘውስተ አባልየ። ንዩለ = በረታ፣ አዩለ

ዘ = የ፣ /ውእቱ/፣ ውስተ = ውስጥ፣ በ፣ አባል = አካል፣ ሰውነት

በሰውነቱ ያለ ሕገ ኃጢአትን ድል ነግ፣ በረታ። ገላ.፭፥፲፯

፪.፪.፫. የአመልካቾች አካሄድ በግስ

የአመልካቾች አካሄድ በግስ እንደ መራሕያኑ ነው።

ምሳሌ፡- ሰአለ - ለመነ /Begged/ /ቀዳማይ እንቀጽ - Past tense /

አነ - ሰአልኩ እኔ ለመንኩ - I begged

አንተ - ሰአልክ You begged

አንቲ - ሰአልኪ You begged

አንትሙ - ሰአልክሙ You begged

አንተ - ሰአልክ You begged

አንትን - ሰአልክን You begged

ንሕነ - ሰአልነ We begged

ውእቱ፣ ዝኩ፣ ዝስኩ፣ ዝንቱ - ሰአለ He begged

ይእቲ፣ ዛቲ፣ ዛ፣ እንታክቲ - ሰአለት She begged

ውእቶሙ፣ እሉ፣ እሉንቱ - ሰአሉ They begged

ውእቶን፣ እላ፣ እሉን - ሰአላ They begged

ቃላት

ሀ/ አምስቱ የስሜት ሕዋሳት /The five sense organs/

ነጣ /singular/

ብዙ /Plural/

ዕዝን - ጆሮ / ear/

አዕዛን /ears/

ዐይን - ዐይን /eye/

አዕይንት /eyes/

አንፍ - አፍንጫ /nose/

አዕናፍ /noses/

ልሳን - ምላስ /tongue/

ልሳናት /tongues/

እድ - እጅ /hand/

አእዳው /hands/

ለ/ የእንስሳት ስም

ነጠላ

ክልብ - ውሻ /dog/
 ላሕም - ላም /cow/
 ሶር - በሬ /ox/
 ጠሊ - ፍየል /goat/
 ጠሊት - ፍየል /goat/
 በግዕ - በግ /sheep/
 በግዕት - በግ /sheep/
 ዶርሆ - ዶሮ /cock, hen/
 ፈረስ - ፈረስ /horse/
 በቅል - በቅሎ /mule/
 አንበሳ - አንበሳ /lion/
 አንጼዋ - አይጥ /mouse/
 «ድመት» - ድመት /cat/
 አድግ - አህያ /donkey/
 አድግት -/አድግት/ አህያ/ donkey/

ብዙ

አክልብት፣ ከለባት፣ አክላብ
 አልሕምት
 አስዋር
 አጣሊ
 አጣልያት /አንስታይ/
 አባግዕ
 አባግዕት /አንስታይ/
 ደዋርህ
 አፍራስ
 አብቅል
 አናብስት
 አናጽት
 ድመታት
 አእዱግ
 አእዱግት /አድግታት/ /አንስታይ/

ሐ/ የግስ ቃላት / verbs/

በከየ - አለቀሰ
 ሰዐመ-ሳመ
 ተለወ - ተከተለ
 ገነየ-አመሰገነ
 ተቀብረ - ተቀበረ
 ጸመ-ጸመ
 አፍቀፈ - ወደደ
 አንበበ-አነበበ
 ሐመ - ታመመ
 ኮነ - ሸነ

ሰከበ - ተኛ
 ጌሠ - ገሠገሠ
 ተንሥክ - ተነሣ
 ፈተወ - ወደደ
 ገብረ - ሠራ፣ ፈጠረ
 ወደቀ - ወደቀ
 አእመረ - ዐወቀ
 ተሰቅለ - ተሰቀለ
 አድገነ - አዳነ
 አርመመ - ዝም አለ

ምልማድ |መልመጃ|

አስተዛምድ ቃላት - «ሀ» ምስለ ቃላት - «ለ»

«ሀ»

«ለ»

፩. ዝኩ	አ/ አእመረት /knew/
፪. ውእቱ	በ/ ሐርከ /went/
፫. እንታክቲ	ገ/ ገብረ /made/
፬. እልክቱ	ደ/ ፈተው /liked/
፭. ይእቲ	ሀ/ ሰበኪ /preached/
፮. እሉ	ወ/ ነበርን /sat/
፯. እላ	ዘ/ አንበብክሙ /read/
፰. ዝክቱ	ሐ/ ተለዋ /followed/
፱. ዝንቱ	ጠ/ አፍቀርክን /loved/
፲. አልኮን	

የሚከተሉትን ቃላት አጥናና /አጥኚና/ መልመጃውን ሥራ/ሪ

ሠናይ - ቆንጆ፣ ጥሩ ሠናይት - ቆንጆ /ለቤት/

ሐዲስ - አዲስ መጽሐፍ - መጽሐፍ

ወልጥ ገቢ ልሳኒ ግእዝ

- ፩. ይቺ ልጅ ቆንጆ ናት።
- ፪. እነዚያ ኤልሳቤጥና ሶስና ናቸው።
- ፫. ያ ልጅ ኤልያስ ነው።
- ፬. ይኸ መጽሐፍ አዲስ ነው።
- ፭. እነዚህ የክርስቶስ አገልጋዮች ናቸው።
- ፮. ይኸ አንበሳ ትልቅ ነው።
- ፯. ያ ውሻ መጣ።
- ፰. ይኸ ልጅ መንፈሳዊ ነው።
- ፱. እነዚያ ልጆች ከዐራት ኪሎ መጡ።
- ፲. እነዚህ አባቶች ወደ ገዳም ሼዱ።

መልመጃ

፩. ዝኩ	አ. ሐረት
፪. ውእቱ	በ. ቀደስኪ
፫. እንታክቲ	ረ. መጽአ

፬. አልካቱ	ደ. ነበሩ
፭. ይለቲ	ሀ. ሰገድኪ
፮. አሉ	ለ. ሐርነ
፯. አላ	ሐ. አንበብከሙ
፰. ዝከቱ	መ. ቀደሰ
፱. ዝንቱ	ሠ. ሐርከን
፲. አልኮፃ	
፲፩. አልኩ	
፲፪. አሙንቱ	
፲፫. ዝ	

የሚከተሉትን ወደ ግእዝ ተርጉም፤ ፈክር /ተርጉም/ ገብ ልባኝ ግእዝ

- ፩. ያች ልጅ ቆንጆ ናት
 ፪. እነዚያ ኢልሳቤጥና ማርያም ናቸው
 ፫. ያ የወንጌል ተማሪ ነው
 ፬. ይኸ መጽሐፍ አዲስ ነው
 ፭. እነዚህ የክርስቶስ አገልጋዮች ናቸው

76 / FCT /

- ፩. _____ አንትን ገበ ኢየሩሳሌም
 ሀ. ሐሩ ለ. ሐረ ሐ. ሐራ
 መ. ሐርክን ሠ. ሐርክሙ
- ፪. _____ ሚካኤል አመ ተበቅለ አምላኩ።
 ሀ. አርመሙ ለ. አርመማ ሐ. አርመምክሙ መ. አርመመ
- ፫. ቅድስት _____ ወለተ ሴፕሮስ
 ሀ. ይእቲ ለ. ውእቱ ሐ. ውእቶሙ መ. ውእቶን
- ፬. _____ አንተ ሳዕለ ዐራት። /ዐራት - አልጋ፣ ሳዕል - ሳይ/
 ሀ. ኖምኩ ለ. ኖምነ ሐ. ኖማ
 መ. ኖምክ ሠ. ኖመ
- ፭. _____ ይእቲ ኢየሩሳሌም ሀገሮሙ ለነቢያት
 ሀ. ዝንቱ ለ. ዛቲ ሐ. ዛ መ. ዝከቱ ሠ. ለ ወ ሐ
- ፮. _____ ሞተ በእንተ ኩሉ /ስለ ኹሉ/
 ሀ. ይእቲ ለ. ውእቱ ሐ. ውእቶሙ መ. አልከቱ

፮. _____ እነ ኀበ ዐራት ኪሉ

ሀ. ጌሠ ለ. ጌሥኩ ሐ. ጌሠት መ. ጌሥኪ

፯. መኑ _____ እትዋ?

ሀ. ስምክሙ ለ. ስምኑ ሐ. ስምክ መ. ስምኪ ሠ. ሀ ወ ሐ

፱. እነ _____ ወንጌለ መንግሥተ ሰማያት

ሀ. ሰበኩ ለ. ሰበክኩ ሐ. ሰበክኑ መ. ሰበክሙ

፲. እሉ ሰብእ _____ እም ሶርያ

ሀ. መጽሐ ለ. መጽሐ ሐ. መጻእነ መ. መጻእክሙ

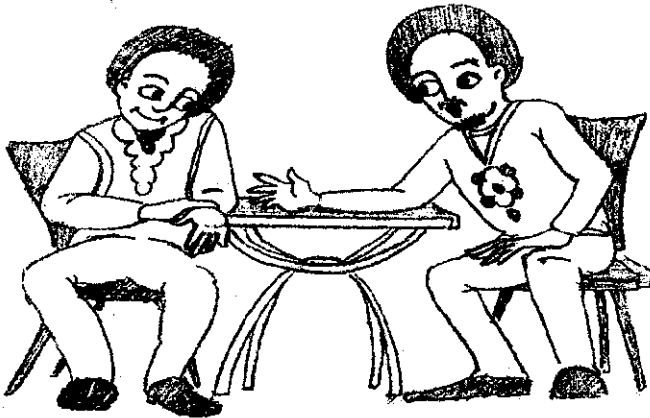
፲፩. እፎ _____ እንትዋ አስካለ ማርያም። /ነደረ - እደረ/

ሀ. ኀደርክ ለ. ኀደርክሙ ሐ. ኀደራ መ. ኀደርኪ

፲፪. ተዐቀቡ አንትሙ _____ ኤድስ። ተዐቀቡ - ተጠበቁ

ሀ. ኀበ ለ. እም ሐ. ከመ መ. ምስለ

ሰላምታ

እፎ ኀደርክ እትዋ

/እንዴት እደርክ ወንድሜ/

ትምህርት እፎ ውለቱ

/ትምህርት እንዴት ነው/

ማዕዜ ውለቱ ዘፈጸምክሙ ፈተናክሙ

/መቼ ነው ፈተናችሁን የጨረሳችሁት/

በጽባሕ አይቴ ሐርክ ... ኢረክብኩክ

/በማለጻው ያላገኘሁኩክ የት ፔደኽ ነው/

እንሰ በጽባሕ ኀበ ቤተ ምግብ/ ካፌ ውለቱ ዘሐርኩ

እግዚአብሔር ይሰባሕ

/እግዚአብሔር ይመስገን/

ሠናይ ውለቱ

/ጥሩ ነው/

ዘዩም ወርሳ

/የዛሬ ወር/

ኀበ ከኒሣ ቤተ ክርስቲያን

/ወደ ቤተ ክርስቲያን/

እግዚእ ይባርክ ኩን ትጉህ

/እኔስ በማለዳ ወደ ካፌ ነበር የሄድኩት/
 ስም እኒ ዳዕሙ መኑ መሀረ ዮም
 /ስማኝ እንጂ ዛሬ ማን አስተማረ/
 በይነ ምንት
 /በለምን/
 ኩሉ ሰብአ ቤትከ፤ ዳገና ውእቶሙ
 /ኹሉም ቤተሰቦችህ ደገና ናቸው/
 በል ሠናይ ምስየት... ጌሰም ንትራኩብ
 /በል መልካም ምሽት ነገ እንገናኝ/

/ጌታ ይባርክህ ትጉጎን ኹን/
 ...በይነ ነገረ ማረያም
 /...ስለ ነገረ ማርያም/
 እወ ሎቱ ሰብሐት
 /አዎ ምስጋና ለሱ ይኹን/
 እሆ ለኩልነ
 እሺ ለኹላችን

ንግግር /Conversation/

እመቤት

ሰላም ለኪ ገነት
 ሰላም ላንቺ ይኹን ገነት
 እፎ ንደርኪ እጎትየ
 እንደምን አደርሺ እጎቴ?
 ትምህርት እፎ ውእቱ
 ትምህርት እንዴት ነው?
 ሕይወት እፎ ውእቱ
 ሕይወት እንዴት ነው?
 አይቱ ውእቱ ቤተ ትምህርትኪ
 ትምህርት ቤትሺ የት ነው?
 ዛቲ እጎትኪ ይእቲ
 ይቺ እጎትሺ ናትን?
 መኑ ውእቱ ሰማ
 ሰሟ ማን ነው?
 ዝንቱ መጽሐት ምንት ውእቱ? «ጎሕ» ውእቱ?
 ይኸ መጽሐት ምንድን ነው? «ጎሕ» ነው?
 በዐለ ትንሣኤ እፎ ውእቱ
 የትንሣኤ በዐለ እንዴት ነው?
 ቤተ እግዚአብሔር ውእቱ ዙገደርኪ
 ቤተ እግዚአብሔር ነው ያደርሽው

ዝነት

ወሰላም ለኪ እመ-ቤት
 ሰላም ላንቺም ይኹን እመ-ቤት
 እግዚአብሔር ይሰባሕ
 እግዚአብሔር ይመስገን
 ሠናይ ውእቱ
 ጥሩ ነው
 ዳገና ውእቱ
 ደገና ነው
 «6 ኪሎ» ውእቱ ቤተ ትምህርትየ
 ትምህርት ቤቱ 6 ኪሎ ነው
 እወ እጎትየ ይእቲ
 አዎ እጎቴ ናት
 ብርቱካን ውእቱ ሰማ
 ሰሟ ብርቱካን ነው
 አኮ ሐመር ውእቱ
 አይደለም ሐመር ነው
 ጥቀ ሠናይ
 በጣም ቆንጆ/ጥሩ/ ነው
 በአማን
 በእውነት

እሆ ዳገና ኩኒ ሠናይ በዐል
እሺ ደገና ኹኒ መልካም በዓል

ለክልኤነ
ለኹለታችንም

፪. ወልደ ገበ ልሳነ ግእዝ

- ፩. ዛቲ ወለት ሠናይት ይእቲ።
- ፪. እልክቶን ኤልሳቤጥ ወሶስና ውእቶን
- ፫. ዝኩ ወልድ ኤልያስ ውእቱ።
- ፬. ዝ መጽሐፍ ሐዲስ ውእቱ።
- ፭. እሉ ካህናተ እግዚአብሔር ውእቶሙ
- ፮. ዝንቱ አንበሳ ዐቢይ ወእቱ።
- ፯. ውእቱ ከልብ መጽአ።
- ፰. ዝንቱ ወልድ መንፈሳዊ ውእቱ።
- ፱. እሉ ውሉድ መጽኡ እም ዐራት ኪሉ።
- ፲. እሉንቱ አበው ሐሩ ገበ ገዳም።

፪፫. አገናዛቢዎች - ዝርዝር /Possesives/

አገናዛቢ የምንለው የማንነትን የሚያመለክቱ ቀለማትን የያዘ ሰዋስዋዊ ሞያን ነው። ለምሳሌ፡- እናቲ፣ እናቱ፣ እናታቸው፣ እናታችን፣ እናትሽ፣ እናትኸ፣ እናቴ ወዘተ... ከዚህ ላይ እናት የሚለው ቃል ቀለማቱን እንደለዋወጠ መገንዘብ አለብን። ስለኾነም ሽ፣ ኸ ወዘተ... የሚሉት ፊደላት የማንነትን ለማመልከት እናት ከሚለው ቃል /ስም/ ላይ የተጨመሩ ቀለማት ናቸው። በግእዝ ያሉ ፊደላት ደግሞ ከ /ሀ/፣ ኪ/ሺ/ ወዘተ... ናቸው እስኪ በዝርዝር እንመልከታቸው።

፪. ፫.፩. አገናዛቢ ቅጽሎች /Possessive adjectives or determiners/

ሀ. የቃሉ የመጨረሻ ፊደል ሳድስ ሲኾን ወይም ስም ሲኾን

እም - እናት

እነ /እኔ/	እምየ	እናቴ	My mother
እንተ /አንተ/	እምከ	እናትኸ	Your mother
እንቲ /አንቺ/	እምኪ	እናትኸ	Your mother
እንትሙ /እናንተ/	እምክሙ	እናታችኹ	Your mother
እንትን /እናንተ/	እምክን	እናታችኹ /ለሴቶች/	Your mother
ንሕነ /እኛ/	እምነ	እናታችን	Our mother
ውእቱ /እሱ/	እሙ	እናቱ	His mother
ይእቲ /እሷ/	እማ	እናቷ	Her mother

ውእቶሙ /እነርሱ/	እሞሙ	እናታቸው	Their mother
ውእቶን /እነርሱ/	እሞን	እናታቸው /ለሌች/	Their mother.

❖ አገናዛቢ ቅጽሎች /Possessive adjectives/

ግእዝ	እንግሊዘኛ	አማርኛ
የ	my	የ/ኤ
ከ	your	ሀ/ኸ
ኪ	your	ሽ [ሺ]
ከሙ	your	ችሁ/ኸ
ከን	your	ችሁ/ኸ
ነ	our	ን
ኡ	his	ኡ
ሓ	her	ሓ-ሓ
እሙ	their	ቸው
እን	their	ቸው
እግዚእ - ጌታ	እግዝእት - እመቤት	
እግዚእየ - ጌታየ /የኔጌታ/	እግዝእትየ - እመቤቴ	
እግዚእከ - ጌታህ	እግዝእትከ - እመቤትኸ	
እግዚእኪ - ጌታሽ	እግዝእትኪ - እመቤትሽ	
እግዚእክሙ - ጌታችሁ	እግዝእትክሙ - እመቤታችኸ	
እግዚእክን - ጌታችሁ	እግዝእትክን - እመቤታችኸ	
እግዚእነ - ጌታችን	እግዝእትነ - እመቤታችን	
እግዚኡ - ጌታው	እግዝእቱ - እመቤቱ	
እግዚሓ - ጌታዋ	እግዝእታ - እመቤቷ	
እግዚእሙ - ጌታቸው	እግዝእቶሙ - እመቤታቸው	
እግዚእን - ጌታቸው	እግዝእቶን - እመቤታቸው	

ከላይ የተመለከትናቸው ሰዎች የመጨረሻ ፊደላቸው ሳድስ መኾኑን ያስታውሱ።

፪. ፫. ፪. በመስተዋድድና በአያያዥ- በተሰማሚ ቃላት

/Prepositions and Conjunctions

መስተዋድድ የሚባሉት ኀበ / to / ወደ፤ ዘንድ፤ ምስለ / with / ጋር ወዘተ...

ኀበ - ወደ፤ ዘንድ	ምስለ / with / ጋር
እነ ኀቤየ - ወደ እኔ	to me ምስሌየ - ከእኔ ጋር
አንተ ኀቤከ - ወደ አንተ	to you ምስሌከ - ከአንተ ጋር

አንቲ ኅቤኪ - ወደ አንቺ	to you	ምስሌኪ - ከአንቺ ጋር
አንትሙ ኅቤክሙ - ወደ እናንተ	to you	ምስሊክሙ - ከእናንተ ጋር
አንትን ኅቤክን - ወደ እናንተ	to you	ምስሌክን - ከእናንተ ጋር
ንሕነ ኅቤነ - ወደ እኛ	to us	ምስሌነ - ከእኛ ጋር
ወእቱ ኅቤሁ - ወደ እሱ	to him	ምስሌሁ - ከእሱ ጋር
ይእቲ ኅቤሃ - ወደ እሷ	to her	ምስሌሃ - ከእሷ ጋር
ወእቶሙ ኅቤሆሙ - ወደ እነሱ	to them	ምስሌሆሙ - ከእነሱ ጋር
ወእቶን ኅቤሆን - ወደ እነሱ	to them	ምስሌሆን - ከእነሱ ጋር

እምነ - ከ /from/

እምኔየ -	ከእኔ -	from me
እምኔከ -	ከአንተ -	from you
እምኔኪ -	ከአንቺ -	from you
እምኔክሙ -	ከእናንተ -	from you
እምኔክን -	ከእናንተ -	from you
እምኔነ -	ከእኛ -	from us
እምኔሁ -	ከእሱ -	from him
እምኔሃ -	ከእሷ -	from her
እምኔሆሙ -	ከእነሱ -	from them
እምኔሆን -	ከእነሱ -	from them

ማስታወሻ፡- በመስተዋድዶች ሁ/ በውእቱ/፣ ሃ/ በይእቲ/፣ ሆሙ /በውእቶሙ/፣ ሆን በውእቶን እንደገቡ እናስተውል።

- የመስተዋድዶች የመጨረሻ ፊደል በአብዛኛው ግእዝ ነው። ዲበ/ሳይ፣ ላዕል /ሳይ/ እንደ እነ ኀበ፣ ምስለ ይዘረዘራሉ።

፪.፫.፫. በጥሬ ዘር፡- ጥሬዘር የሚባለው የቃሉ የመጨረሻ ፊደል አምስተኛ ፊደል ሲኾን ነው።

ምሳሌ፡- ቅዳሴ፣ ውዳሴ፣ ዝማሬ፣ ...	
ቅዳሴ - ምስጋና	
እነ	ቅዳሴየ - ምስጋናየ
አንተ	ቅዳሴከ - ምስጋናክ

እንቲ	ቅዳሲኪ -	ምስጋናሽ
እንትሙ	ቅዳሲክሙ -	ምስጋናችኹ
እንትን	ቅዳሲክን -	ምስጋናችኹ
ንሕነ	ቅዳሲነ -	ምስጋናችን
ውእቱ	ቅዳሲሁ -	ምስጋናው
ይእቲ	ቅዳሲሃ -	ምስጋናዋ
ውእቶሙ	ቅዳሲሆሙ -	ምስጋናቸው
ውእቶን	ቅዳሲሆን -	ምስጋናቸው

ግሊታወቻ፡- በፕሬዘርም ሁ፣ ሃ፣ ሆሙ፣ ሆን የሚባሉትን ቀለማት አስተውል።
- በአብዛኛው ጊዜ ከሳድስ ውጭ ባሉ ቃላት የ«ለ»ን እና የ«ሐ»ን አካሄድ እንከተላለን።

እገናዛቢ ቅጽሎች /ቅጥያዎች/ possessive markers /
በ «ለ» እና በ«ሐ» ዝርዝር

ግእዝ	እንግሊዝ	የአማርኛ
የ	my	የ
ከ	your	ሀ/ኸ
ኪ	your	ሽ
ክሙ	your	ችሁ/ኹ
ክን	your	ችሁ/ኹ
ነ	our	ን
ሁ	his	ው
ሃ	her	ዋ
ሆሙ	their	ቸው
ሆን	their	ቸው

እስካሁን የተመለከትነው በነጠላ ቁጥር ሲኾን ከአሁን በኋላ ደግሞ በብዙ ቁጥር ላይ ያለውን ኪደት ይኾናል።

ዘመድ - ዘመደ። አዝማድ - ዘመዶች ወለት - አዋልድ/ሴት ልጅ/ ሴት ልጆች/
እነ አዝማድየ - ዘመዶች አዋልድየ - ልጆቼ
አንተ አዝማዲክ - ዘመዶችህ አዋልዲክ - ልጆችህ

አንቲ	አዝማድኪ - ዘመዶችሽ	አዋልድኪ - ልጆችሽ
አንትሙ	አዝማዲክሙ - ዘመዶቻችሁ	አዋልዲክሙ - ልጆቻችሁ
አንትን	አዝማዲክን - ዘመዶቻችሁ	አዋልዲክን - ልጆቻችሁ
ንሕነ	አዝማዲነ - ዘመዶቻችን	አዋልዲነ - ልጆቻችን
ውእቱ	አዝማዲሁ - ዘመዶቹ	አዋልዲሁ - ልጆቹ
ይእቲ	አዝማዲሃ - ዘመዶቿ	አዋልዲሃ - ልጆቿ
ውእቶሙ	አዝማዲሆሙ - ዘመዶቻቸው	አዋልዲሆሙ - ልጆቻቸው
ውእቶን	አዝማዲሆን - ዘመዶቻቸው	አዋልዲሆን - ልጆቻቸው

ግብታወሻ፡- «ደ» የሚለው ፊደል እራሱን በመቼ ጊዜ እንደለወጠ አስተውል።
በ«አ» ስለ በዛ ነው። ወልድ - ወሉድ በሚለው ግን በ«አ» ስላልበዛ ራሱን
ወደ ሣልስ አይለውጥም።

$$\mathbb{Q}A^{\vee} - A^{\vee} \qquad \text{Rd}\Phi - A^{\vee} / A^{\vee} \cap \Phi$$

፩. ፫.፬. አንዳንድ ለዋት ያሉ አካሄዶች /Exceptions/

አብ - አባት
አነ አቡዮ - አባቱ
አንተ አቡክ - አባትኸ
አንቲ አቡኪ - አባትሽ
አንትሙ. አቡክሙ. - አባታችኹ
አንትን አቡክን - አባታችኹ
ንሕነ አቡነ - አባታችን
ውእቱ አቡሁ - አባቱ
ይእቲ አቡሃ - አባፎ
ውእቶሙ. አቡሆሙ. - አባታቸው
ውእቶን አቡሆን - አባታቸው
በእንተ - ስለ
በእንቲአዮ - ስለ እኔ
በእንቲአክ - ስለ አንተ
በእንቲአኪ - ስለ አንቺ
በእንቲአክሙ - ስለ እናንተ
በእንቲአክን - ስለ እናንተ
በእንቲአነ - ስለ እኛ
በእንቲአሁ - ስለ እሱ
በእንቲአሃ - ስለ እሷ
በእንቲአሆሙ - ስለ እነሱ
በእንቲአሆን - ስለ እነሱ

በእርግጥ ከላይ ያየናቸው የዝርዝር ኺዲታቸው ለየት ያለ ቢኾንም በአንድ ገደብ የቤተ ክርስቲያን ጥንታውያት መጻሕፍት አባቱ ለማለት አቡሁ በማለት ፊንታ በትክክለኛ አካሄዱ አቡ ሲል ይገኛል። የተለመደው ግን ከላይ የተመለከትነው ለየት ያለው አካሄድ ነው።

፩. ፫. ፩. አገናዛቢ ተውላጠ ሰሞኝ /possessive pronouns/

ሀ. ዚአየ - እኔ፣ የኔ፣ የኔው /ነጠላ/ /mine/

ለ. እንቲአየ - እኔ፣ የኔ፣ የኔዋ፣ የኔይቷ፣ /ብዙ ጊዜ ለአንስታይ ነጠላ/ /mine/

ሐ. እሊአየ - እኔ ፣ የኔ፣ የኔዎቹ/ ለብዙ/ /mine/

እነ	ዚአየ	እንቲአየ	እሊአየ	mine
እንተ	ዚአከ	እንቲአከ	እሊአከ	yours
እንቲ	ዚአኪ	እንቲአኪ	እሊአኪ	yours
እንትሙ	ዚአክሙ	እንቲአክሙ	እሊአክሙ	yours
እንትን	ዚአክን	እንቲአክን	እሊአክን	yours
ንሐነ	ዚአነ	እንቲአነ	እሊአነ	ours
ውእቱ	ዚአሁ	እንቲአሁ	እሊአሁ	his
ይእቲ	ዚአሃ	እንቲአሃ	እሊአሃ	hers
ውእቶሙ	ዚአሆሙ	እንቲአሆሙ	እሊአሆሙ	theirs
ውእቶን	ዚአሆን	እንቲአሆን	እሊአሆን	theirs

ዚአየ፡- እኔ ተብሎ ሲተረጉም «ዘ» ሲጨመርበት /ዘዚአየ/ የእኔ ተብሎ ይተረጎማል።

ምሳሌ፡- በዘ ሲያያዝ ዘ-የ

ሐመር ዘዚአነ ወፅአት በጊዜሃ - የእኛ መርከብ /ሐመር - በቁሙ/ በጊዜዋ ወጣች።

እንት ዘዚአነ ቅድስት ይእቲ - የእኛ እንት ቅድስት ናት።

ዘዚአነ ሞተ ነሥአ - የእኛን ሞት እርሱ ተሸከመ

ቃላት

ሀ. የግስ ቃላት፣

ከብረ - ከበረ

ሮፀ - ሮጠ

ከበበ - ከበበ

አቅረበ - አቀረበ

አግዐዘ - ነፃ አወጣ

ቀርበ - ቀረበ

ገብረ - ሠራ፣ ፈጠረ

ጸሐፊ - ጸፈ

ገፍዐ - ገፋ

አተወ - ገባ

ቦአ - ገባ

ተገብረ - ተደረገ

ነቀው - ጮኸ

ገልቀ - አለቀ

ተጋደለ - ተጋደለ

ተማገፀን - ተማፀን

ለ. የቦታ ስም፣

ሀገር - አገር ትዕይንት - ከተማ

ብሔር - አገር

አሀዢ - አገሮች ደወል - መንደር /ጉጥ፣ክፍል/ ዐቀብ - ዐቀበት

ብሔራት - አገሮችዐለም - ዐለም አድማስ - ዳርቻ

መርሶ - ወደብ ጽንፍ - ዳርቻ

ደብር - ተራራ ዐውድ - አደባባይ

መርሕብ - ሜዳ

ምልዓሉ፣

ወልደ ገብ ልሳነ ዐምሐራ

፩. ሠራዊተ ኢትዮጵያ ተጋደሉ በእንተ ሀገሮች

፪. አልቦ /የለም / ሰላም በዘመንን

፫. አዝማዲን ገልቁ በኤድስ ወበኩናት

፬. እግዝእትየ ነጽሪ ገቢየ

፭. እስግድ ለክርስቶስ በብረክቱ /ብረክ - ጉልበት/

ወልደ ገብ ልሳነ ገለዝ

፩. እናቴና አባቴ መጡ

፪. ፀሐይነሽ አገቴ ናት

፫. አባቶቼ ወደ ገዳም ጌዱ

፬. ጌታየ እግዚአብሔር ከበረ

፭. ኤፍሬም ውዳሴዬን ጻፈ

አስተዛምድ ቃላት «ሀ» ምስለ ቃላት «ለ»

ቢ - ጓደኛ

፩. ጓደኛየ አ/ ቢያሙ their friend

፪. ጓደኛችኹ/ሁ በ/ ቢፃ her friend

፫. ጓደኛሽ/ህ ገ/ ቢፅከ your friend

፬. ቅደኛሽ/ሺ	ደ/ ቢፅነ	our friend
፭. ቅደኛችኹ/ሁ /ለሴት/	ሀ/ ቢፅኪ	your friend
፮. ቅደኛችን	ወ/ ቢፅክሙ	your friend
፯. ቅደኛው	ዘ/ ቢፅን	their friend
፰. ቅደኛዋ	ሐ/ ቢፅዩ	my friend
፱. ቅደኛቸው	ጠ/ ቢፅክን	your friend
፲. ቅደኛቸው /ለሴት/	ጨ/ ቢፅ	his friend

፪. ፫. ፬. አገናዛቢ አጽፋዎችና /Possessives/ ስሞች

አገናዛቢ አጽፋዎች በስም መድረሻ ዕያረፉ ስሙ የሚመለከተው ነገር ለማን እንደሆነ የሚያሳዩ ናቸው። ምሳሌ፡- እናቴ፣ እናትኸ፣ እናቱ፣ እናቷ...

በዐረፍተ-ነገር

ማርያም ድንግል እምነ ይእቲ
ወልድኪ አድጎነ ዐለመ
አይቴ ተስቅለ ወልዳ
ወልድዩ ትጉጎ ውእቱ

በቃላት እም፣ ጸሎት እና ቅዳሴ የሚባሉት ስሞች እንዴት እንደሚለወጡ ተመልከት።

እነ	እምዩ/እናቴ/	ጸሎትዩ	ቅዳሴዩ
እንተ	እምከ	ጸሎትከ	ቅዳሴከ
አንቲ	እምኪ	ጸሎትኪ	ቅዳሴኪ
ይእቲ	እማ	ጸሎታ	ቅዳሴሃ
አንትሙ	እምክሙ	ጸሎትክሙ	ቅዳሴክሙ
ንሐነ	እምነ	ጸሎትነ	ቅዳሴነ
አንትን	እምክን	ጸሎትክን	ቅዳሴክን
ውእቶሙ	እሞሙ	ጸሎቶሙ	ቅዳሴሆሙ
ውእቶን	እሞን	ጸሎቶን	ቅዳሴሆን

ማስታወሻ

የቃሉ መጨረሻ ፊደል ሳድስ ካልሆነ ሁኑሃ ይላል። ቅዳሴሁ፣ ቅዳሴሃ እንዲል። የቃሉ መጨረሻ ፊደል ሳድስ ከሆነ ፊደሉን ለጊዜው መቀየር ነው። ጸሎቱ፣ ጸሎታ

እንዲሽ የሚሾነው ግን በስም ብቻ ነው። በመስተዋድዶች ላይሽን ይችላል።

አጠባቂ/መስተዋድዶች/ እንዴት እንደሚለወጡ፣ ጎበ - ወደ ፣ ዲበ - ላይ . . .

ጎበየ/ወደእኔ/	ላዕሌየ/በላይ/	ከማየ/እንደእኔ/	ታሕቴየ
ጎበከ	ላዕሌከ	ከማከ	ታሕቴከ
ጎበኪ	ላዕሌኪ	ከማኪ	ታሕቴኪ
ጎበሁ	ላዕሌሁ	ከማሁ	ታሕቴሁ
ጎበሃ	ላዕሌሃ	ከማሃ	ታሕቴሃ
ጎበነ	ላዕሌነ	ከማነ	ታሕቴነ
ጎበከሙ	ላዕሌከሙ	ከማከሙ	ታሕቴከሙ
ጎበከን	ላዕሌከን	ከማከን	ታሕቴከን
ጎበሆሙ	ላዕሌሆሙ	ከማሆሙ	ታሕቴሆሙ
ጎበሆን	ላዕሌሆን	ከማሆን	ታሕቴሆን

. Possessives

Possessives with adjectives. The other word that adopts a similar feature like the above preposition is *ኩላንታ* : [k^willanta]= the whole part.

GGMS and GIMS>GCTP and GPTP

ኩላ: [kull] > *ኩላ* or may be vice versa

ኩላንታየ [k^will lentaya] = 'all my part'

ኩላንታከ [k^willentakə] = 'all your part' (Ms,s) 2nd person

ኩላንታኪ [k^willentakij] = 'all your part' (Fm,s) "

ኩላንታከሙ [k^willentakmu] = 'all your part' (Ms,pl) "

ኩላንታከን [k^willentakn] = 'all your part' (Fm,pl.) '

ኩላንታነ [k^willentanə] = 'all our part' (Ms and Fm, pl) 1st

ኩላንታሁ [k^willentahu] = 'all his part'

ኩላንታሃ [k^willentaha] = 'all her part'

ኩላንታሆሙ [k^willentahomu] = 'all their part' (Ms,pl) 3rd person

ኩላንታሆን [k^willentahon] = 'all their part' (Fm,pl.) "

Nowadays, the proto *ኩሉ: > ኩሉ: > ኩሉ:-

Ex :

ኩሉ/ኩሉንታየ [kulləntayə]
 ኩሉንታክ [kulləntakə]
 ኩሉንታኪ [kulləntaki]
 ኩሉንታክሙ [kulləntakmu]
 ኩሉንታክን [kulləntakn]

Possessives with nouns

GGMS and GIMS > GCTP and GPTP

'My hand'	* አድዮ:	[ʔdyə]	አድዮ	[ʔdeyə]
'your hand'	አድክ	[ʔdkə]	አድክ	[ʔdekə]
'your hand'	አድኪ	[ʔdki]	አድኪ	[ʔdekə]
'your hand'	አድክሙ	[ʔdkmu]	አድክሙ	[ʔdekmu]
'your hand'	አድክን	[ʔdekn]	አድክን	[ʔdekn]
'our hand'	አድነ	[ʔdnə]	አድነ	[ʔdenə]
'his hand'	አድ	[ʔdu]	አድሁ	[ʔdehu]
'her hand'	አድ	[ʔda]	አድሃ	[ʔdeha]
'their hand'	አድሙ	[ʔdomu]	አድሆሙ	[ʔdehomu]
'their hand'	አድን	[ʔdon]	አድሆን	[ʔdehon]

Nowadays አድዮ: which is equivalent to the form of preposition like ገቢ ; ዲቤ : is significant. The stem of the noun is likely to be አድድ: . However, the present አድሃ doesn't solve the problem related to the word አድ/debt. If we see አድሃ: it could be her hand or her debt. In this case, if we use the earlier አድ as her hand and the present አድሃ: as her debt the problem may be solved. Some traditional scholars want to solve the problem by using the word ዕዳ: to mean debt. But still the conjugation and usage of the early period and the present time is different in the term hand and debt.

The function of *ኣ* (e) to make compound nouns and prepositions:

	Gloss
እምላክዮ [ʔəmlakjə]	'my God'
እምላክከ [ʔəmlakkə]	'your God'
እምላክኪ [ʔəmlakki]	'your God'
እምላክክሙ [ʔəmlakkmu]	'your God'
እምላክክን [ʔəmlakkn]	'your God'
እምላክነ [ʔəmlaknə]	'our God'
እምላኩ [ʔəmlaku]	'his God'
እምላካ [ʔəmlaka]	'her God'
እምላክሙ [ʔəmlakon]	'their God'
እምላክን [ʔəmlakon]	'their God'

	Gloss
ቢላርህንዮ [brhənyə]	'my light'
ቢህንከ [brhənkə]	'your light'
ቢህንኪ [brhənkɪ]	'your light'
ቢህንክሙ [brhənkmu]	'your light'
ቢህንክን [brhənakn]	'your light'
ቢህኑ [brhənu]	'his light'
ቢህና [brhəna]	'her light'
ቢህኖሙ [brhənomu]	'their light'
ቢህኖን [brhənon]	'their light'

ሀ > ሃ at the present time

፪.፪. እገናዛቢ ተውላጠ-ሰሞኝ

፩. የኔ፣ ያንተ፣ ያንቺ፣ የናንተ. . . /

፪. ዚአዋ/እኔ/፣ የኔ፣ የኔው

፫. እንቲአዋ /እኔ/፣ የኔ፣ የኔው

፬. እሊአዋ /እኔ/፣ የኔ፣ የኔዎቹ

አነ	ዚአዋ	እንቲአዋ	እሊአዋ
አንተ	ዚአከ	እንቲአከ	እሊአከ
አንቲ	ዚአኪ	እንቲአኪ	እሊአኪ
ውእቱ	ዚአሁ	እንቲአሁ	እሊአሁ
ይእቲ	ዚአሃ	እንቲአሃ	እሊአሃ
ንሐነ	ዚአነ	እንቲአነ	እሊአነ
አንትሙ	ዚአክሙ	እንቲአክሙ	እሊአክሙ
አንትን	ዚአክን	እንቲአክን	እሊአክን
ውእቶሙ	ዚአሆሙ	እንቲአሆሙ	እሊአሆሙ
ውእቶን	ዚአሆን	እንቲአሆን	እሊአሆን

ምሳሌ ፩. በተናባቢ

እሙ-ዚአዋ፣ የእኔ እናት

እቡ-ዚአክሙ፣ የእናንተ አባት

ምሳሌ ፪. በ ዘ ሲያያዝ

ሐመር ዘዚአነ፣ የእኛ መርከብ

እቡወ ዘዚአነ አብርሃም ወይስሐቅ ውእቶሙ፣ የእኛ አባቶች አብርሃምና ይስሐቅ ናቸው።

ማስታወሻ

የዚአዋ፣ እንቲአዋ፣ እሊአዋ ምንጫቸው ዘ፣ እንተ፣ እለ ከሚሉት ነው። ስለዚህ የአገናዛቢዎችን ሞደ ለመለየት ወደ ጂሳ በመመለስ የ ዘ፣ እለ ሞዶቸው ምን እንደሆነ መለየት አለብን።

«ዘ» ለብዙም፣ ለነጠላም

«እለ» ለብዙ

«እንተ» ለነጠላ

ዘ፣ እለ፣ እንተ- የ

፪.፫.፭ የአንዳንድ አገናዛቢ አጽፋዎች ዝርዝር

ካልእ ሌላ፣ ካልእከ /ሌላኸ/ ካልእኪ ሌላሺ

ቀደምት /የቀድሞ ሰዎች/፣ ቀደምትክሙ/የቀድሞ ሰዎች የሆኑት እናንተ/

ክልኢ፣ ኹለት፣ ክልኢሆሙ /ኹለታቸው/፣ ክልኢን /ኹለታችን/ ክልኢክሙ /ኹለታችሁ/

በበይናት / በመካከል እርስ በርስ

በበይናቲን/እርስ በርሳችን /በበይናቲሆሙ/እርስ በርሳቸው/ በበይናቲክሙ/እርስ በርሳችሁ/

ኩሉ ኹሉ፣ ኩሉሙ /ኹላቸው/፣ ኩልክሙ /ኹላችኹ/፣ ኩልነ /ኹላችን/

ባሕቲት፣ ብቻ፣ ባሕቲቶሙ/ብቻቸውን/፣ ባሕቲትየ /ብቻየን/፣ ባሕቲታ /ብቻዋን/

አመ ጊዜ፣ አሜሃ /በዚኸ ጊዜ/ በዚያ ጊዜ ፣ ወዲያው/

ሶበ ጊዜ፣ ሶቤሃ /በዚኸ ጊዜ፣ በዚያ ጊዜ፣ ወዲያው/

ምሳሌ፦

ዘትፈቅድ ለርእሰከ ግበር ለካልእከ፣ ለራሰኸ የምትፈልገውን ለሌላው አድረግ።

ሰማእክሙ ዘተብህለ ለቀደምትክሙ /ተብህለ ተባለ/

ቀደምትክሙ ሰገዱ ለእግዚአብሔር አምላክክሙ

ክልሌሆሙ ሐሩ ወበልዑ ኅብስተክሙ

ተፋቀሩ በበይናቲክሙ

ተማከርነ በበይናቲነ

ተሰአሉ በበይናቲሆሙ /ተሰአለ፣ ተጠያየቀ/

ኩልነ አግብርተ እግዚአብሔር ንሕነ

መጽኡ ኩሉሙ ወሰአሉ በእንተ ንጉሃሙ

ሐሩ ኩልክሙ ንበ ቤትክሙ ለክሙ

ኩሉሙ ነቢያት አስከ ዮሐንስ ተነበዩ

መጻእኩ እምብሔር ርጉቅ ባሕቲትየ

ዝንቱ ብእሲ ነበረ ውስተ ቤቱ ለባሕቲቱ

ዘበልዐ ባሕቲቶ ይመውት ባሕቲቶ

፲፫፱ የንዑስ አንቀጽ ዝርዝር እንደ አገናዛቢ ሲያገለግል

ቀቲል/ቀቲሎት/ መግደል ቀቲልየ፤ መግደሌ ቀቲልክሙ፤ መግደላችሁ

ቶለ፤ ገደለ ቀቲሎትየ፤ መግደሌ ቀቲሎትክሙ፤ መግደላችሁ

ቀደስ፤ አመሰገነ ቀድሶየ፤ ምስጋናየ ቀድሶክሙ፤ ማመስገናችሁ

ዝር/ዝርቲ/፤ መሥራት ቀድሶትየ፤ ምስጋናየ ቀድሶትክሙ፤ ማመስገናችሁ

ዝረ፤ ሠራ ዝርየ ሥራየ ዝርክሙ፤ ሥራችሁ

ዝርቲየ፤ ሥራየ ዝርቲክሙ፤ ሥራችሁ

Article. Ge'ez has both definite and indefinite articles. Indefinite articles are [ḥədu] ሐሐዱ := 'an', 'a' - 'them' [ḥatti] ሐሐቲ: = 'an', 'a' - feminine. Definite articles of Ge'ez are not much known by many scholars. In the Ge'ez language, these types of articles are found. The indefinite articles can be expressed by using ሐሐድ: or ሐሐት:....And the definite articles are ሐሐዱ : ሐሐቲ. The definite articles were sometimes expressed by ሐ፡ ሁ፡ ሐ፡ሃ. These can also be possessives. Examples are here. [wərk'u] ወርቁ: = 'The Gold', 'his God' [bʕsiʔu] ብሕሉ: = 'The man', 'his/ his' [bʕsihu] ብሕሉ: = 'The man', 'his/ his' [bʕsita] ብሕሉት: = 'The woman', 'hers or her' [bʕsitha] ብሕሉትሃ: = 'The woman', 'hers or her' [səbʔu] ሰብሐ := 'The men'.

According to Schneider (1959), definiteness is often marked by elaborate syntactic means, i.e. by special order in phrases and construction. There is no definite article prefix corresponding to the ha- of Hebrew or South Arabian or the 'al- of Amharic. Nevertheless, the definite article of Ge'ez equivalent to Hebrew ha- are placed as a suffix. These are -au, -aa -hu and -ha.

Functional morphemes include: conjunctions, prepositions, articles, prounouns. **prepositions with possessive markers/** Derivation of preposition በ/in a noun/ *ጸጋ: ዘነሣ/ሥእክሙ: ጸጋ: ዘነሣ:: [s'əgga zənəsaʔikmu] 'that you received in gift' (sic) the present Gospel says that በጸጋ: ዘነሣ/ሥእክሙ: [s'əgga zənəṢʔakmu]: When we see it, it may give ambigouis meaning. The Gospel of ሕጸጸ ጸርዳማ may be very clear in this regard to give a better clearer meaning. When we see the present Gospel it may reduce the idea to «vanity». Because it can be translated as you got it with vanity. However, we can derive the preposition በ in both cases. In the first case, the idea is that you who are gifted with gifts from God and have to give for the benefit of the others. በጸጋ: ዘነሣ/ሥእክሙ: [bə's'əgga zənəsaʔikmu] *ዘነሣ/ሥእክሙ: ዘነሣእክሙ: > ዘነሣእክሙ: We see some changes in prepositions such as:

The GGMS and GIMS>GCTP and GPTP

A.*ገብ : > ገበ

ገበ = በከመ

	Gloss
*ገብየ [xəbeyə]	'To/ Towards me'
ገብክ [xəbekə]	'To/ Towards you'
ገብኪ [xəbeki]	'To/ Towards you'
ገብከሙ [xəbekɪmu]	'To/ Towards you'
ገብክን [xəbekɪn]	'To/ Towards you'
ገብነ [xəbenə]	'To/ Towards us'
ገብሁ [xəbehu]	'To/ Towards him'
ገብሃ [xəbeha]	'To/ Towards her'

ገብሆሙ [xəbehomu] 'To/ Towards them'

ገብሆን [xəbehon] 'To/ Towards them'

The preposition *ገብ : of The GGMS and GIMS is different from that of the present ገበ. In this pattern we may suspect the root of ገብ : may be derived from ገብየ. Again it may solve the problem of another ገበ: derived from ገበበ: : which gives a very different meaning. It may also be changed from the third radical ገብ/ዘ:It is likeTigrigna into the fifth radical.* ገብ :to make compound nouns :

ገብ-እግዚአብሔር [xəbe ʔgziʔbher] To/ 'Towards God'

ገብ-ኢየሱስ [xəbe ʔyəsus] To/ 'Towards Jesus'

ገብ with subjunctive:

ገብ ይበላ [xəbe ybəlli]

B.ዲብ : GGMS and GIMS > ዲበ in GCTP and GPTP

	Gloss
ዲብየ [dibeyə]	'Above me'
ዲብክ [dibekə]	'Above you'
ዲብኪ [dibeki]	'Above you'
ዲብከሙ [dibekɪmu]	'Above you'
ዲብክን [dibekɪn]	'Above you'
ዲብነ [dibenə]	'Above us'
ዲብሁ [dibehu]	'Above him'
ዲብሃ [dibeha]	'Above her'
ዲብሆሙ [dibehomu]	'Above them'
ዲብሆን [dibehon]	'Above them'

ዲቤ (compound):

ዲቤ -በስር [dibe bə hr]- 'above (the) sea'

ዲቤ- ተቅዋማ [dibe tə k'wama]- 'Above the home of the candle '

C. Prepositions. The function of ኢ (ʔe) is to make compound nouns and prepositions(ንቤ : ዲቤ : ሶቤ : አሜ: ከመ:).

The GGMS and GIMS> GCTP and GPTP ንቤ : ዲቤ : ሶቤ : አሜ: ከመ

	Gloss
አሜየ: [ʔameyə]	'In my time'
አሜክ [ʔamekə]	'In your time' (masc.)
አሜኪ [ʔameki]	'In your time' (fem.)
አሜክመ [ʔamekɨmu]	'In your time' (plu.masc.)
አሜክን [ʔamekn]	'In your time' (plu.Fm..)
አሜነ [ʔamənə]	'In our time'
አሜሁ [ʔamehu]	'In his time'
አሜሃ [ʔameha]	'In her time'
አሜሆመ[ʔamehomu]	'In their time'
አሜሆን [ʔamehon]	'In their time' (plu.Fm.)

In Ge'ez አሜሁ: > አመ: the same አሜሁ: is used. But not with out subjects.

The GIMS has:

ንቤ: [Xəbə] in place of በከመ [bəkəmə]:

ንቤ: ዜነዋ : ገብርኤል: ለማርያም : ቅድስት:= 'As Gabriel told to Mary the saint '

ንቤ: ተወልደ :ክርስቶስ : ለእም: ወዘደግ ሰገዱ:= ' As cow and donkey bowed to the born Jesus, to where Jesus was' born

Generally speaking, the prepositions took the possessive forms (as conjugated in the ten pronouns) .

፩.፩. ተውላጠ-ስም

፩.፩.፩ ተጠቃሽ ተውላጠ-ስም

ነጠላ

ሊተ የአኔ፣ ለአኔ፣ ልኝ
ለከ፣ ላንተ፣ ልኸ
ሎቱ/ሎ/ል፣ እርሱ፣ ለት
ላቲ፣ ለእርሷ፣ ለት

ብዙ

ለነ፣ ለእኛ
ለከሙ፣ ለእናንተ ላችኹ
ሎቶ/ሎቶሙ/ሎሙ፣ ለእነርሱ/ላቸው
ሎን ፣ ለእነርሱ/ለሴቶች/

፩.፩.፪ ባለቤት ተውላጠ-ስም /Subjective Pronoun/

እግዚአብሔር ለሊሁ ፈጠረ ዐለሙ /እግዚአብሔር እርሱ ራሱ ዐለምን ፈጠረ/
ለሊሁ ሆኦምር
ለሊከ እግዚአ ተአምር እበድዩ
ለሊከ እግዚአ ተአምር ጽላለትዩ
ለሊከሰ ሕይወተ ተሐዩ
ለሊኪ አውሰብኪ
ለሊሃ ትበልዕ ኩሉ ዘትረክብ
ተአምሩ ለሊከሙ ኩሉ ነገረ ዘኮነ በይሁዳ
ለሊሁሰ እግዚአ ኢየሱስ ኢያጥመቀ ዳእሙ አርዳሊሁ /ዳእሙ... እንጂ/

ነጠላ

ብዙ

ለሊሁ፡እርሱ ራሱ /Himself/
ለሊሃ፡ እርሷ ራሷ/Herself/
ለሊከ፡ አንተ ራስህ/ Yourself/
ለሊኪ፡አንቺ ራስሽ Yourself/
ለሊዩ/ለልዩ፡እኔ ራሴ/ Myself/
ለሊሆሙ፡ እነርሱ ራሳቸው/ Themselves/
ለሊሆን፡ እነርሱ/ለሴት//Themselves/
ለሊከሙ፡ እናንተ ራሳችኹ /Yourselves/
ለሊከን፡ እናንተ ራሳችኹ /ለሴት/ Yourselves/
ለሊነ፡ እኛ ራሳችን / Ourselves/

፩.፩.፫ ተሳቢ ተውላጠ-ስም /Objective Pronouns/

ነጠላ

ብዙ

ኪያዩ፡እኔን/Me/
ኪያከ፡ አንተን/You/
ኪያኪ፡አንቺን/You/
ኪያሁ፡እሱን/Him/
ኪያሃ፡እሷን/Her/
ኪያነ፡ እኛን/Us/
ኪያከሙ፡ እናንተን /You/
ኪያከን፡ እናንተን/You/ ለሴት
ኪያሆሙ፡ እነርሱን/You/
ኪያሆን፡ እነርሱን/Them/ለሴት

ምሳሌ፦

ዘርእየ ኪያየ ርእዮ ለአቡየ
መኑ ይጸውዕ ኪያክ
ኪያኪ ሠናይተ ዘፈጠረ እግዚአብሔር ይትባረክ
ቀድሱ ኪያሁ ወባርኩ ሰሞ
አምላክነ አድጎነ ኪያነ እምሞት[እምት]
ዘተወክፈ ኪያክሙ ተወክፈ ኪያየ
ፈኑ ኪያሆሙ ገበ አሕዛብ
ርእየ ኪያክን ወተፈሰሐ ብክን

በለዚኸ ተሳቢ ማለት «ን» የሚለውን ቃል ወይም ፊደል የሚያመጣ ማለት ነው።

የሌሎች ተስማሚ ቃላት ትርጉማቸው

ወ፤ እና

ወ. . . ከግሱ ጋር የሚገባበት ጊዜ አለው።

ምሳሌ፦ ወሐረ፤ ነገር ግን ግሱን ይለውጠዋል ማለት አይደለም።

ወ. . . ም

ወ. . . በኹለት ግሶች መሐል ሲገባ የነገሩን አወንታዊነት ይጠብቃል ወይም ያጎለብታል።

ምሳሌ፦ ተሰብአ ወተሠገወ /ተሰብአ ማለት ሰው ኾነ፤ ተሠገወ ማለት ሰው ኾነ/

ሂ. . . ም/እና

ሂ. . . ትራስ ማለት የንባቡን ቃና ላለማበላሸት ምሳሌ ውእቱኒ

ኪ. . . ውእቱኪ

ነገር ግን እንደ «ም» ሊኾኑ ይችላሉ።

አይ፤ ምንት፤ ሚ፤ አ . . . ምን

ምንታት/አያት/ . . . ምኖች

አይ. . . ማናቸው

አያት. . . ማናቸው

አይቴ. . . ወዴት

ማዕዚ. . . መቼ

እፎ. . . እንዴት

በእፎ. . . ለምን

ብሂል . . . ማለት

በ. . . በ

ለ. . . ን፣የ

መ፤ ሂ፤ኒ. . . ም

የም. . . ዛሬ

ወትረ/ዘልፈ/ . . . ኹል ጊዜ

ዝየ. . . በዚህ፤ በዚያ

ሀየ . . . በዚህ፤ በዚያ

አሌ፣አ፣ወይ . . . ወዮ	ናሁ፣ ነዋ. . . እነሆ
ባሕቱ. . . ነገር ግን	
ነዩ. . . እነሆኝ	
እመ፣ አዉ. . . ወይም	እስኩ. . . እስኪ
እንጋ /እንዳኢ/. . . እንጃ	
ዕንቋዕ፣ጥቀ . . . ስንኩዋን	እመ፣ አሚን፣ አሚን. . . አሚን
ሰ፣ ሳ፣ስ . . . ማ	ነዐ. . . ና
ንስቲት፣ሕዳጥ፣ሕቀ. . . ትንሽ	ሀብ፣ ሀንካ. . . እንካ
ጥቀ . . . እጅግ	እንቢ. . . እምቢ
ፅሚተ. . . ቀስ ብሎ	እንቋዕ. . . እስይ፣ አበጀ
ቅድም. . . ፈት	ኩሉ. . . ኹሉ
እንዘ. . . እየ፣ሰ፣ሳ፣ስ	እመ. . . ለ፣ ባ፣ ብ
ዳዕሙ፣አላ	እንበሉ. . . ያለ፣ ሳይቀር
ባሕቱ. . . እንጂ፣ ነገር ግን	

፪.፭. የ«በ» ወይም የ«ቦ» ዝርዝር

፪.፭.፩. ቦ፣ አለ የማለት ግስ /Verb to have/

አልቦ፣ የለም /No/ በ=በ፣ በቦ=በእየ፣ አልቦ = በቁሙ

የአንድን ነገር ወይም አካል በባለቤቱ መያዙን ወይም መገኘቱን /መኖሩን/ የሚያመለክት ግስ÷ የማለት ግስ /verb to have/ ተብሎ ይጠራል። ይኸን ስንል አለን፣ አላችኹ፣ አላቸው፣ አለን የሚሉትን የነገርን ወይም የአካልን መኖር የሚያመለክቱትን ማለታችን ነው። ለምሳሌ፡- ወንድም አለኝ፣ ወንድም አለሽ፣ እጎት አለሽ፣ አላችኹ፣ ደብተር አለው፣ ነበረው፣ ነበረቸው፣ ነበረን ወዘተ። በእንግሊዘኛው «have/ has» እና የጎሳፊ ጊዜ «had» የሚለውን የማለት ግስ ወይም «verb to have» መሆኑን እንረዳለን። የማለት ግስ ስንል «አለ» /ሲጠብቅ/ ከሚለው የአማርኛ ግስ የተወሰደ ንኡስ አንቀጽ ነው። ስለኾነም ማጥበቅ አለብን። ስለዚህም ከ «ቦ» አገልግሎት አንዱ የኾነውን ይኸን የ«ቦ» አገልግሎት እንደ የማለት ግስነት እንደሚከተለው በዝርዝር እንመለከታለን።

ብዩ በኔ፣ ብኝ፣ አለኝ	ብነ፣ በእኛ፣ ብን፣ አለን
ብከ፣ በእንተ፣ አለኸ	ብከሙ፣ በእናንተ፣ ባችኹ፣ አላችኹ
ብኪ፣ በእንኛ፣ አለኸ	ብክን፣ በእናንተ፣ ባችኹ፣ አላችኹ
ቦቱ/ቦ/ ቦት አለው፣ በእርሱ	ቦኑ/ቦቶሙ/፣ አላቸው፣ አላችሁ፣ ባቸው/
ባቲ /ባ/ ባት	ቦን/ቦቶን/፣ አላቸው፣ አላችሁ፣ ባቸው

ሀ. የአሁን ጊዜ /Present Tense/

Pronoun + have/has

እኔ- ብዩ አለኝ I have

አንተ- ብከ አለኸ You have

አንቲ- ብኪ አለሽ You have

አንትሙ- ብከሙ አላችኹ You have

አንትን- ብከን አላችኹ You have

ንሕነ- ብነ አለን We have

ውእቱ- ቦ/ቦቱ አለው He has

ይእቲ- ባ/ባቲ አላት She has

ውእቶሙ- ቦሙ/ቦቶሙ አላቸው They have

ውእቶን- ቦን/ቦቶን አላቸው They have

ይኸንንም በምሳሌ ሰናዩ:-

ብዩ እጎት- እጎት አለኝ I have a sister

ብከ እጎት- እጎት አለኸ You have a sister

ብኪ እጎት- እጎት አለሽ You have a sister

ብከሙ እጎት- እጎት አላችኹ You have a sister

ብከን እጎት እጎት አላችሁ- You have a sister

ብነ እጎት እጎት አለን -We have a sister

ቦቱ እጎት እጎት አለው -He has a sister

ባቲ እጎት እጎት አላት -She has a sister

ቦሙ እጎት እጎት አላቸው -They have a sister

ቦን እጎት እጎት አላቸው -They have a sister

አፍራሹ «አል» ነው፤ አል ፣ No /የለም/ / «Not» /

አልብዩ የለኝም - I do not have

አልበከ የለኸም - You do not have

አልብኪ የለሽም You do not have

አልብከሙ የላችኹም You do not have

አልብከን የላችኹም You do not have

አልብነ የለንም We do not have

አልቦ/አልቦቱ የለውም He does not have

አልባ/አልባቲ የላትም She does not have
 አልቦሙ የላቸውም They do not have
 አልቦን የላቸውም They do not have
 አልብየ እጎት እጎት የለኝም
 አልብከ እጎት እጎት የለኸም
 አልብኪ እጎት እጎት የለሽም
 አልብክሙ እጎት እጎት የላችኹም
 አልብክን እጎት እጎት የላችኹም
 አልብነ እጎት እጎት የለንም
 አልቦቱ እጎት እጎት የለውም
 አልባቲ እጎት እጎት የላትም
 አልቦሙ እጎት እጎት የላቸውም
 አልቦን እጎት እጎት የላቸውም

ተጨማሪ ምሳሌ

ምስለ - ጋር ፤ ምንት - ምን
 ምንት ብዩ ምስሊክ - ካንተ ጋር ምን አለኝ?
 ምንት ብዩ ምስሊኪ - ካንቺ ጋር ምን አለኝ?
 ምንት ብዩ ምስሊክሙ - ከእናንተ ጋር ምን አለኝ?
 ምንት ብዩ ምስሊክን - ከእናንተ ጋር ምን አለኝ?
 ምንት ብዩ ምስሊሁ - ከእርሱ ጋር ምን አለኝ?
 ምንት ብዩ ምስሊሃ - ከእርሷ ጋር ምን አለኝ?
 ምንት ብዩ ምስሊሆሙ - ከእነርሱ ጋር ምን አለኝ?
 ምንት ብዩ ምስሊሆን - ከእነርሱ ጋር ምን አለኝ?

ለ. በጎላፊ ጊዜ /Past Tense/

እነ - ብዩ	ነበረኝ	I had
አንተ - ብከ	ነበረኸ	You had
አንቲ - ብኪ	ነበረሽ	You had
አንትሙ - ብክሙ	ነበራችኹ	You had
አንትን - ብክን	ነበራችኹ	You had
ንሕነ - ብነ	ነበረን	We had

ውእቱ - ቦቱ ነበረው	He had
ይእቲ - ባቲ ነበራት	She had
ውእቶሙ - ቦሙ ነበራቸው	They had
ውእቶን - ቦን ነበራቸው	They had

ምሳሌዎች፡-

ብዩ መጽሐፍ - መጽሐፍ ነበረኝ	I had a book
ብከ መጽሐፍ - መጽሐፍ ነበረኸ	You had a book
ብኪ መጽሐፍ - መጽሐፍ ነበረኸ	You had a book
ብክሙ መጽሐፍ - መጽሐፍ ነበራችኹ	You had a book
ብክን መጽሐፍ - መጽሐፍ ነበራችኹ	You had a book
ብነ መጽሐፍ - መጽሐፍ ነበረን	We had a book
ቦቱ መጽሐፍ - መጽሐፍ ነበረው	He had a book
ባቲ መጽሐፍ - መጽሐፍ ነበራት	She had a book
ቦሙ መጽሐፍ - መጽሐፍ ነበራቸው	They had a book
ቦን መጽሐፍ - መጽሐፍ ነበራቸው	They had a book

አፍራሹ «አል» ነው። አል - No /አልነበረም/

አልቦ - አልነበረም

አልብዩ - አልነበረኝም	I did not have
አልብከ - አልነበረኸም	You did not have
አልብኪ - አልነበረኸም	You did not have
አልብክሙ - አልነበራችኹም	You did not have
አልብክን - አልነበራችኹም	You did not have
አልብነ - አልነበረንም	We did not have
አልቦቱ/አልቦ - አልነበረውም	He did not have
አልባቲ /አልባ - አልነበራትም	She did not have
አልቦሙ - አልነበራቸውም	They did not have
አልቦን - አልነበራቸውም	They did not have

፲፩.፪. «በ» እንደ ማድረጊያ /ምክንያት/ Preposition + objective Pronouns/

«በ» እንደ ማድረጊያ ኾኖ ያገለግላል ስንል በእኔ ላይ፣ በአንተ ላይ፣ በእነሱ ላይ ወዘተ የሚለውን ትርጉም በመያዝ የነገሩ ወይም የአካሉ መፈጸሚያ ምክንያት መኾኑን ይጠቁማል። ይኸንም ስንል በእንግሊዝኛው «by + Objective pronouns» በአማርኛው ደግሞ «በ + ተውላጠ ስም»ን ያመለክታል። በግእዙም ደግሞ ከላይ እንዳየነው ከ«በ»፣ «ቦ» እና «ባ» ላይ ከግሶች ወይም ከአገናዛቢ ጊዜ እየጨመረን ያመጣናቸውን ቅጥያዎች የ፣ ከ፣ ኪ... ን ወዘተ መደመራችን ነው። ዝርዝራቸውም እንደሚከተለው ይቀርባል።

ብየ -	በእኔ	by me
ብከ -	በአንተ	by you
ብኪ -	በአንቺ	by you
ብከሙ -	በእናንተ	by you
ብከን -	በእናንተ	by you
ብነ -	በእኛ	by us
ቦቱ -	በእሱ	by him
ባቲ -	በእሷ	by her
ቦሙ -	በእነሱ	by them
ቦን -	በእነሱ	by them

ግስታወቂ፡- ከዚህ ላይ «በ»ን በማውጣት ብየ - በእኔ /በ + እኔ/ ይኾናል።

ስለኾነም ማድረጊያ /በ/ የወጣበት በመባል ይታወቃል።

አፍራሺ አኮ - Not /አይደለም/

በ - by

አኮ ብየ -	በእኔ አይደለም	not by me
አኮ ብከ -	በአንተ አይደለም	not by you
አኮ ብኪ -	በአንቺ አይደለም	not by you
አኮ ብከሙ -	በእናንተ አይደለም	not by you
አኮ ብከን -	በእናንተ አይደለም	not by you
አኮ ብነ -	በእኛ አይደለም	not by us
አኮ ቦቱ -	በእሱ አይደለም	not by him
አኮ ባቲ -	በእሷ አይደለም	not by her
አኮ ቦሙ -	በእነሱ አይደለም	not by them
አኮ ቦን -	በእነሱ አይደለም	not by them

ዪ.፩.፫. «በ» እንደ ድርጊት ማረፊያነት /አንቀጽ አጉላማዝነት/ -

Verb + Prepositions

እዚኸ ላይ የ «በ» ዝርዝር ቃላት /ፊደላት/ በት፣ ባት፣ ባቸው... የሚሉትን ትርጉሞች ይሰጠናል።

ምሳሌ፡- መጣበት፣ መጣባት፣ መጣብን፣ መጣባቸው፣ መጣብኸ ወዘተ ማለታችን ነው።

ብየ - ብኝ

ብከ - ብኸ

ብኪ - ብኸ

ብክሙ - ባችኹ

ሀ. መጽአ - መጣ፣ መጽአ + ብየ - መጣ + ብኝ

ለ. መጽአኒ - መጣብኝ

መጽአ ብየ - መጣብኝ

መጽአከ - መጣብኸ

መጽአ ብከ - መጣብኸ

መጽአኪ - መጣብኸ

ማስታወሻ፡- ብየ - ብኝ ተብሎ ሲተረጉም ብየ ያለው ቃል በአንጻንድ የቅኔ ባለሞያዎች ዘንድ አንቀጽ አጉላማዝ /Adverb/ በተባለ ሰዋስዋዊ ስያሜ ይጠራል። ይኹን እንጂ ብኝ ያለውን ቃል አገባብ /Preposition/ ብሎ መሠየሙ ይቀላል ወይም የተሻለ ነው። በ«ለ» ያየነው ሌላኛው መንገድ ነው። በራሱ በግሱ ላይ ቅጥያዎችን በመጨመርና በማጥበቅ። መጽአኒ - መጣብኝ በዚኸ ጊዜ አፍራሹ «ኢ» ሲኾን ከግሱ ጋር ተደምሮ ይነገራል። ምሳሌ፡-

ኢመጽአ ብየ -

አልመጣብኝም

ኢመጽአ ብከ -

አልመጣብኸም

ኢመጽአ ብኪ -

አልመጣብኸም

ኢመጽአ ብክሙ -

አልመጣባችኹም

ኢመጽአ ብክን -

አልመጣባችኹም

ኢመጽአ ብነ -

አልመጣብንም

ኢመጽአ ቦቱ -

አልመጣበትም

ኢመጽአ ባቲ -

አልመጣባትም

ኢመጽአ በሙ -

አልመጣባቸውም

ኢመጽአ ቦን -

አልመጣባቸውም

ጴ.፩.፫. ቦ-አንድ መገኘት /መኖር/ ግሰነት ከመራሕያን ጋር:-

የአንድን ነገር ወይም አካል በአንድ የተወሰነ ቦታ ወይም ገሊፍ ላይ መገኘቱን፤ መኖሩን ማመልከት አንዱ የቦ አገልግሎት ነው። ለምሳሌ አለ የለም፤ ተገኝቷል፤ አልተገኘም፤ መጥቷል፤ አልመጣም እንደማለት ነው። ይህም ሀሎ - አለ፤ አሁሉ-የለም ከሚለው ግስ ጋር በትርጉም ያመሳስለዋል።

ሀ. በአሁን ጊዜ

/Present Tense/

ቦ አነ - /እኔ/ አለኹ

I am present

ቦ አንተ - አለሽ

You are present

ቦ አንቲ - አለሽ

You are present

ቦ አንትሙ - አላችኹ

You are present

ቦ አንትን - አላችኹ

You are present

ቦ ንሕነ - አለን

We are present

ቦ ውእቱ - አለ

He is present

ቦ ይእቲ - አለች

She is present

ቦ ውእቶሙ - አሉ

They are present

ቦ ውእቶን - አሉ

They are present

አፍራሹ - አል ነው

ምሳሌ:- ቦ አነ ውስተ ቤተ ትምህርት - እኔ ት/ቤት ውስጥ አለሁ /I am present in the school/

አለቦ አነ - እኔ የለኹም /አልተገኘኹም/ /I am absent/

አለቦ ውእቶሙ ውስተ ቤተ እግዚአብሔር

ለነሱ በቤተ እግዚአብሔር አልተገኙም /They are not present in the church.

ለ. የጎሳፊ ጊዜ /Past Tense/

ቦ አነ - /እኔ/ ነበርኩ/

I was present

ቦ አንተ - ነበርክ

You were present

ቦ አንቲ - ነበርሽ

You were present

ቦ አንትሙ - ነበራችኹ

You were present

ቦ አንትን - ነበራችሁ

You were present

ቦ ንሕነ - ነበርን

We were present

ቦ ውእቱ - ነበረ

He was present

በ ደላቲ - ነበረች	She was present
በ ውለቶሙ - ነበሩ	They were present
በ ውለቶን - ነበሩ	They were present
አፍራሹ አል ነው።	

ምሳሌ፡- በ አነ ውስተ ዐለም - እኔ በዐለም ውስጥ ነበርኩ I was present in the world
አልበ አነ ውስተ ቤተ ትምህርት
/በት/ቤት ውስጥ አልነበርኩም /አልተገኘሁም/ I was not present in the school/

ሐ. ለአሁን ገባፊ እና ለገባፊ ገባፊ /Present perfect and past perfect/

በ አነ - ኑሪያለሁ፤ ፍርኩ	I have / had been present
በ አንተ - ኑሪሃል፤ ፍርክ	
በ አንቲ - ኑሪሻል፤ ፍርሽ	
በ አንትሙ - ኑሪችጳል፤ ፍራችኹ	
በ አንትን - ኑሪችጳል፤ ፍራችኹ	
በ ንሐነ - ኑሪናል፤ ፍርን	
በ ውለቱ - ኑሯል፤ ፍረ	
በ ደላቲ - ኑራለች፤ ፍረች	
በ ውለቶሙ - ኑረዋል፤ ፍሩ	
በ ውለቶን - ኑረዋል፤ ፍሩ	
አፍራሹ አል ነው	

ግብታዊቻ፡- ከዚህ በተራ ቁጥር አራት ላይ በ ራሱን ሳይለውጥ ከመራሕያን ጋር ይነገራል።

፪.፩.፩. «በ» አንዱ ባንዱ ላይ ሲኖርበት ወይም ሲገኝበት

በየ -	አለብኝ
በከ -	አለብክ
በኪ -	አለብሽ
በክሙ -	አለባቸው
በክን -	አለባችኹ
በነ -	አለብን

ቦቱ/ቦ - አለበት
ባቲ - አለባት
ቦሙ/ቦቶሙ - አለባቸው
ቦን/ቦቶን - አለባቸው

አፍራሹ አል ነው።

ምሳሌ፡- ብዩ ሰይጣን ፀርዮ - ሰይጣን ጠላቴ አለብኝ
ብዩ ፈተና - ፈተና አለብኝ
አልብዩ ፈተና - ፈተና የለብኝም
ብዩ ኀጢአት - ኀጢአት አለብኝ
አልብዩ ኤድስ - ኤድስ የለብኝም

፪.፩.፮. የ«ቦ» ሊላው አገልግሎት

ብዩ - ኖረኝ፣ ኖረብኝ፣ ኑሮኛል፣ ኑሮብኛል፣ ነበረብኝ፣

ኑሮልኛል፣ ይኑርልኝ

ብከ - ኖረኸ፣ ኖረብኸ፣ ኑሮህል፣ ኑሮብህል፣ ነበረብኸ

ብኪ - ኖረኸ፣ ኖረብኸ፣ ኑሮኻል፣ ነበረብኸ

ብከሙ - ኖራችኹ፣ ኖረባችኹ፣ ኑሮአችኋል፣ ኑሮባችኋል፣ ነበረባችኹ

ብከን - ኖራችኹ፣ ኖረባችኹ፣ ኑሮአችኋል፣ ኑሮባችኋል፣ ነበረባችኹ

ብነ - ኖረን፣ ኖረብን፣ ኑሮናል፣ ኑሮብናል፣ ነበረብን

ቦቱ/ቦ - ኖረው፣ ኖረበት፣ ኑሮታል፣ ኑሮበታል፣ ነበረበት

ባቲ - ኖራት፣ ኖረባት፣ ኑሯታል፣ ኑሮባታል፣ ነበረባት

ቦሙ/ቦቶሙ - ኖራቸው፣ ኖረባቸው፣ ኑሯቸዋል፣ ኑሮባቸዋል፣ ነበረባቸው

ቦን/ቦቶን - ኖራቸው፣ ኖረባቸው፣ ኑሯችኋል፣ ኑሮባቸዋል፣ ነበረባቸው

የዚኸ ኹሉ አሉታ «አል» ነው።

አልብዩ - አልኖረኝም፣ አልነበረብኝም፣ አይኖረኝም፣ አልኖረብኝም

አልብከ - አልኖረኸም፣ አልነበረብኸም፣ አይኖርኸም፣ አልኖርብኸም

አልብኪ - አልኖረኸም፣ አልነበረብኸም፣ አይኖርኸም፣ አልኖረብኸም

አልብከሙ - አልኖራችኹም፣ አልነበረባችኹም፣ አይኖራችኹም፣ አልኖረባችኹም

አልብከን - አልኖራችኹም፣ አልነበረባችኹም፣ አይኖራችኹም፣ አልኖረባችኹም

አልብነ - አልኖረንም፣ አልነበረብንም፣ አይኖረንም፣ አልኖረብንም

አልቦ/ቱ/ - አልኖረውም፣ አልነበረበትም፣ አይኖረውም፣ አልኖረበትም

አልባ/ቲ/ - አልኖራትም፣ አልነበረባትም፣ አይኖራትም፣ አልኖረባትም

አልበሙ - አልኖራቸውም፤ አልነበራቸውም፤ አይኖራቸውም፤ አልኖረባቸውም
አልቦን - አልኖራቸውም፤ አልነበራቸውም፤ አይኖራቸውም፤ አልኖረባቸውም

በ - በ

ዘበ - ያለ። ዘበሰማያት - በሰማያት ያለ፤ ዘ - የ። «ያለ» ያስባለው «በ» ነው።

በበ - በእየ። በበ ዕለቱ - በየ ዕለቱ

በ - በ፤ ን፤ ጋር፤ ቸልታ፤ ጊዜ፤ ለ፤ ወደ፤ እንደ፤ ስለ ይኸናል

ግስታወሻ፡- በ በራሱ ጊዜ የተለያዩ ትርጉሞችን መያዙንም መዘንጋት የለብንም።

አፍራሹ፡- «አል» ነው፤ በ - አለ፤ ኖረ፤ አለው፤ አላት - አሉታው «አል» ነው

በአጠቃላይ «በ» ነባር አንቀጽ ነው። አለ፤ ኖረ፤ አለው፤ አላት ነበረ፤ ኸነ
ላንድም ለብዙም ለወንድም ለሴትም ይከታል።

በ - ኖረ፤ ነበረ፤ አለ፤ ይኖር ነበር፤ ይኖራል፤ ይኑር

በ - ቦቱ ይኑረው፤ ነበረው፤ አለ፤ ይኖረው ነበር፤ ይኖረዋል፤ ይኑረው

አልበ - የለም፤ የሉም፤ የለችም፤ የሉም ይኸናል።

አልበ፤ አልቦቱ - የለውም፤ የለበትም፤ አልነበረውም፤ የለበትም፤ አልነበረውም፤
አልነበረበትም፤ አልኖረውም፤ አይኖረውም፤ አይኖርበትም፤ አይኑረው፤ አይኑርበት፤
አይኑርበት፤ አይኑር።

ምሳሌ፦

ፍታሕ ሊተ ወተበቀል በቀልየ

ልበ ንጽሐ ፍጥር ሊተ

ሰላም ለከ አ ሚካኤል መልአከ አድጎኖ

ሰላም ለኪ እንዘ ንሰገድ ንብልኪ

ሉቱ ስብሐት

አምጽኡ ላቲ አምሐ ለድንግል

ብየ እግዚአብሔር ዘየዐቅበኒ

መጽአ ብየ ሞት አመ ነበርኩ በገጢአት

እ ጎልያድ አይቴኑ ትበውእ እስመ በጽሐ ብከ ዳዊት

ብኪ ግርማ ራእይ ዘየዐቢ

ወተቀትለ ቦቱ ወልዱ ለአዳም

ወተሰቅለ ባቲ ወልዳ ለማርያም

ተዐገሠ ለነ ኩሎ ንጢአተኝ
 ሰአሊ ለነ ቅድስት
 ሰላም ለከሙ

የላግድ፣

ዛሬ ቤት /የቤት ሥራ/

ሀ. አስተዛምድ ቃላተ - «ሀ» ምስለ ቃላተ - «ለ»

«ሀ»

«ለ»

፩. ብዩ

ሀ. አለው

፪. ብኸ

ለ. አለን

፫. ብከሙ

ሐ. አለኝ

፬. ብከን

መ. አላችኹ

፭. ቦን

ሠ. አላችኹ /ለሴ/

፮. ቦሙ

ረ. አላቸው

፯. ቦቱ /ቦ/

ሰ. አላት

፰. ባቲ /ባ/

ሸ. አላቸው /ለሴ/

፱. ብከ

ቀ. አለሽ

፲. ብኑ

በ. አለኸ

ወደ ገለዝ ለውጥ

፩. እኔ ወደ እስክንድርያ በአውሮፕላን ጊድኩ

፪. ጫማ የለኝም

፫. ወንድሜ ባለሀብት ነው

፬. እኛ ወደ ቤተ መጻሕፍት ጊድን

፭. ወንዞችን ዐባይ ወደ ግብጽ ፈሰሰ

፮. መርከባችን ወደ አትላንቲክ ውቅያኖስ ጊደች

፯. ሌባ ወደ ወጎኒ ቤት ወረደ

፰. የአንገት ሐብል አለኝ

፱. ይኸ ዘመን ዘመኑ ክረምት ነው

፲. ይኸ ዝናም በረዶ የለውም

ወልደ ገብ ልሳኝ ዐምሐራ

፩. ዝንቱ ተማሃሪ አልቦቱ ደፍተር

፪. አቡዩ መጽሐ በሠረገላ

፫. ሐመረ ዚአነ ሐረት ገበ አትላንቲክ

፬. ዝንቱ ክርታስ ውእቱ ክርታስ ዘዐለም

፭. ዘፋኒ/ኦ/ ወሚመ ዘማሪ? /ሚመ፣ አው - ወይስ፣ ወይም/

፮. አገት ሐራ ገበ ቤተላሕ

፯. እነ ሐርኩ ዘእንበለ አሣዕን /- ዘእንበለ - ያለ/

፰. ገብስት ዘከረዐ

፱. ተዋንያን ቆሙ ላዕለ መድረክ

ቃላት ሀ

ጠያር/ጠያራ - አይርፕላን

ጠያራት - ለብዙ

ሠረገላ - መኪና

መኪና - መኪና

ዘረቦን - ነጠላ ጫማ

ሣዕን - ጫማ

አሣዕን - ለብዙ

መለበስ - ልብስ

ልብስ - ልብስ

አልባስ - በብዙ

ዐራዝ - ልብስ ቀሚስ

ስእርት - ፀጉር

ቆብዕ - ቆብ

ቆጳን - ጫማ፣ ገምባቤ

ዘፋኒ- ዘፋኝ

መድረክ - በቁሙ

ዘማሪ - ዘማሪ

ክታብ /ጠማር/-ደብዳቤ

ማይ - ውኃ

ማያት - በብዙ

ማዕበል - ማዕበል፣ ጎርፍ

ማዕበላት - በብዙ

ዝናም - ዝናብ

ዝናማት - በብዙ

ደመና - ደመና

ደመናት - በብዙ

ጊሜ - ጉም

ነቅዕ - ምንጭ

ቃላት ለ

ክረምት/ክርም/-ዘመን፣ ክረምት

ኳሂላ - ኳስ፣ ዕሩር

ኩዕሶ - ኳስ

መልክት መርሕ ኩዕሶ - ስታዲየም

ኩዕሶ ዘእግር - የእግር ኳስ

ኩዕሶ ዘእድ - የእጅ ኳስ

ኩዕሶ ዘመረብ- የመረብ ኳስ

ክረቦ - ቅርጫት

ኩዕሶ ዘከረዐ - የቅርጫት ኳስ

ፈታሒ - ጻፍ

ተውኔት - ጨዋታ

መስመር - መስመር

ፈታሒ-/ዘ/መስመር-መስመር ጻፍ

ቃላት ሐ

ፀጉር - በቁሙ

መስዕርት - ሚዶ

ገጽ - ፊት

መጽሔት - መስታወት

ሣጹን - ሣጥን

ክርታስ - ካርታ

ክላድ - አንገት

ሐልቀት - ቀለበት

ሐልቀተ ወርቅ-የወርቅ ቀለበት ውቅያኖስ - በቁሙ

ሐብል - ሐብል፣ ገመድ ሰማይ - ሰማይ

መንጽር - አጉልቶ የሚያሳይ ምድር - ምድር

ነላኢ - አንሽ

መብረቅ - መብረቅ

አንቅዕት - ምንጮች

ፈለግ - ወንዝ

አፍላግ/አፍላጋት - ብዙ

ባሕር - ባሕር፣ ውቅያኖስ

አብሕርት - በብዙ

ቀላይ - ሐይቅ

ቀላያት - በብዙ

መጠር - ነጠብጣብ

ቤተ መጻሕፍት-የመጻሕፍት ቤት

ቤተ ሐኖት - ቡና ቤት

ቤተ ምጎጎብ - ሻወር ቤት

ሐፃኒ - ሞግዚት

ጎታሚ - አታሚ

አጎታሚ - አሳታሚ

ቤተ ማኅተም - ማተሚያ ቤት

ቤተ ሞቅሕ - ወህኒ ቤት

ቤተ ወይን-ጠላ ቤት፣ጠጅ ቤት

ቤተ ትምህርት-ትምህርት ቤት

ቤተ ሳሕ - ገዘን ቤት

ሐመር - መርከብ

ነሳፄ ገጽ - ፎቶ አንሺ
በዐለ ሀብት - ሀብታም
ደራሲ - ደራሲ
ነጻይ - ደህ

ነጎድጓድ - ነጎድጓድ
ነጎርጋር - ጎርምርምታ
በረድ - በረዶ
ቁር - ውርጭ /ብርድ/

አሕማር - መርከቦች
ኖትያ - መርከቦች /ዋናተኛ/
በዐለ ሐመር - መርከቦች
ነጋዲ - ነጋዴ

ቃላት ሠ

መሃሪ - መምህር /አስተማሪ
መሃሪት - አስተማሪት መምህርት
መሃርያን - አስተማሪዎች
መሃርያት - ለሴት በብዙ
መሐሪ - ይቅር ባይ /ቸር
መሐርያን - ይቅር ባዮች
ተማሃሪ - ወንድ ተማሪ ሐብራቲ -
ተማሃሪት - ሴት ተማሪ
ተማሃርያን - ተማሪዎች
ተማሃርያት - ለሴት
መምህር - መምህር
መምህራን - ብዙ
መምህርት - መምህርት

ርእሳን መምህራን - የመምህራን አለቆች
መርድእ - ተማሪ፣ ረጅ፣ አገልጋይ
ረድእ - አገልጋይ
አርድእት - አገልጋዮች
አርዳእ - ተማሪዎች
አርዳእሁ - ተማሪዎቹ
ወልዋይ፣ ሊስትሮ
ደፍተር - ደብተር
ደቂቃ - ደቂቃ ?
ክፍለ ጊዜ - ፔሬድ
ዕረፍት - ዕረፍት
መጥቅዕ - ደወል
ዐምሐራይ - ዐማርኛ

ርእሰ መምህራን - የመምህራን ራስ፣ አለቃ ልሳነ እንግልጣር - እንግሊዝኛ ቋንቋ

የግስ ቃላት /ከላይ ለተጠቀሱት ቃላት መሠረት ናቸው/

አስሐው - አወለቀ
ደረሰ - ደረሰ፣ ጻፈ
ተከወሰ - ተናወጠ፣ ተነዋወጠ
ነስእ - ያዘ፣ አገኘ፣ ነሳ
ሐፀነ - አሳደገ
ወዐለ - ዋለ
ተዐረዘ - ለበሰ
ውሳዘ - ፈሰሰ
መሐረ - ይቅር አለ
ፈነወ - ላከ
ተፈነወት - ተላከች

ጎፀበ - አጠበ ነገደ - ነገደ
ጎተመ - አተመ ለብሰ - ለበሰ
ቤተ - አደረ ዘመረ - ዘመረ
ረድእ - ረዳ፣ አገዝ፣ አገለገለ ተዋዥ - ተጫወተ
ዘፈነ - ዘፈነ ፈትሐ - ፈረደ
ነጸረ - አየ ዘንመ - ዘነበ
ተመሀረ - ተማረ ከርመ - ከረመ
መሀረ - አስተማረ ወሰደ - ወሰደ
ርሕቀ - ራቀ
ሞዐ - አሸነፈ
ሐብረተ - ወለወለ